

На основу члана 45. став 1. Закона о Влади („Службени гласник РС”, бр. 55/05, 71/05 – исправка, 101/07 и 65/08),
Влада доноси

СТРАТЕГИЈУ

за смањење преоптерећености смештајних капацитета у заводима за извршење кривичних санкција у Републици Србији у периоду од 2010. до 2015. године

І. УВОДНИ ДЕО

1. Разлози за доношење стратегије

На светском нивоу, од 1980. године до данас, присутан је стални пораст броја лица лишених слободе (лица задржаних у преткривичном поступку, притворених током кривичног поступка, осуђених на казну затвора у кривичном и прекршајном поступку и лица према којима су одређене мере безбедности повезане са лишењем слободе). За разлику од држава са других континената, европске земље су се одликовале релативно ниском стопом затварања (израженом односом броја затворених лица према укупном броју грађана одређене државе). Међутим, последњих година се и у Европи уочава тренд повећања те стопе и пораст затворске популације, уз постепено уједначење стопе затварања међу различитим земљама Европе.

Оваква неповољна кретања су присутна и у Републици Србији од 1991. године. Од тада постоји стални пораст броја лица лишених слободе и повећање стопе затварања, чему највише доприноси изрицање казни затвора до шест месеци. То има за последицу преоптерећеност пеналних институција, односно доводи у питање функционисање затворског система и могућности оптималног остваривања права лица лишених слободе.¹ Са друге стране, због ограничених смештајних капацитета заводских институција друга осуђена лица чекају на извршење изречених казни затвора, чиме се обесмишљавају напори полиције и правосудних органа за ефикасно откривање и суђење учиниоцима кривичних дела и повећава могућност да наступи застарелост извршења изречених казни.

Пораст броја лица лишених слободе и преоптерећеност смештајних капацитета у заводима за извршење кривичних санкција у којима се извршавају казне лишења слободе и спроводи мера притвора према окривљеном (у даљем тексту: заводи за извршење кривичних санкција), последице су сложених политичких и економских процеса који никада не зависе искључиво од кретања самог криминалитета, већ од потпуно различитих фактора. Њихов утицај је посебно изражен у Републици Србији, будући да се последњих неколико година не запажа значајније увећање броја пунолетних грађана извршилаца кривичних дела, нити интензивнији пораст и битније промене у структури осуђених лица у односу на кривична дела, који би се могли довести у везу са наглим порастом затворске популације.

Због друштвеног значаја овог проблема, потребно је одговарајућом стратегијом одредити циљеве усмерене на смањење затворске популације и предвидети активности којима би се такви циљеви могли остварити. При томе, требало би узети у обзир и

¹ На то је указано и у извештају Европске комисије о напретку Србије за 2009. годину, објављеном 14. октобра 2009. године. У извештају је, између осталог, наведено да је пренасељеност у српским затворима последица неефикасне примене алтернативних санкција, недостатка декриминализације неких лакших кривичних дела и непостојања програма реинтеграције.

одговарајуће препоруке Комитета министара Савета Европе,² као и Препоруку Парламентарне скупштине Савета Европе 1245 (1994) о затварању особа које чекају суђење.³

Спроводљива стратегија мора да уважи захтеве конкретне криминалне политике, да се уклопи у оквире постојећег кривичног законодавства и да узме у обзир ограничене могућности за повећање људских и материјалних ресурса у заводима за извршење кривичних санкција. Са друге стране, будући да проблем пренасељености затвора посредно указује на неефикасност казнене политике и потребу за већом применом алтернативних мера и санкција, стратегија мора да препоручи правце будућих промена криминалне политике, кривичног законодавства и праксе извршења кривичних санкција, како би се делотворно оставарио њен основни циљ.

2. Основни циљ стратегије

Основни циљ Стратегије за смањење преоптерећености смештајних капацитета у заводима за извршење кривичних санкција у Републици Србији у периоду од 2010. до 2015. године (у даљем тексту: Стратегија) је осмишљавање и примена мера и активности за смањење преоптерећености смештајних капацитета у заводима за извршење кривичних санкција у Републици Србији.

Остварење овог основног циља ни на који начин не сме да доведе у питање заштиту основних слобода и људских права, других основних друштвених вредности и општу сврху прописивања, изрицања и извршења кривичних санкција.

Остварење основног циља Стратегије треба да омогући:

- побољшање положаја осуђеника, притвореника и других лица лишених слободе и боље остваривање њихових права;
- хуманизацију система извршења кривичних санкција и потпунију примену међународних стандарда у тој области;
- успостављање повратне везе којом се прати успешност примене кривичног законодавства у сегменту извршења кривичних санкција ради кориговања казнене политике судова и основних криминално-политичких опредељења;
- делотворнији рад Управе за извршење кривичних санкција, органа управе у саставу Министарства правде, надлежног да спроводи, организује и надзире извршење кривичних санкција;
- смањење и прераспodelу издвајања средстава из буџета Републике Србије за извршавање кривичних санкција;
- већу безбедност свих чланова друштва.

3. Задаци Стратегије

У циљу остварења основног циља Стратегије неопходно је реализовати следеће задатке:

- 1) сагледати постојеће стање (нормативни, казненополитички и организациони аспект) и утврдити одлучујуће факторе који утичу на пораст затворске популације;
- 2) одредити оквир и фазе за спровођење Стратегије и израду акционог плана за њено спровођење.

² Реч је о: Препоруци Рес (99) 22 у вези са пренасељеношћу у затворима и порастом затворске популације, Препоруци Рес (2003) 22 о условом отпуста, Препоруци Рес (92) 16 о Европским правилима о санкцијама и мерама у друштвеној заједници (допуњена Препоруком Рес (2000) 22).

³ На значај ових препорука указао је Европски комитет за превенцију тортуре у свом извештају о посети Републици Србији 2007. године (извештај је објављен 14. јануара 2009. године).

II. ПОСТОЈЕЋЕ СТАЊЕ

1. Нормативни оквир

Кривично законодавство Републике Србије се последњих година креће у правцу увођења алтернативних кривичних санкција и кривичних санкција које се не извршавају у заводима за извршење кривичних санкција. У области материјалног права то су: рад у јавном интересу; условна осуда са заштитним надзором; одузимање возачке дозволе и казна затвора која се извршава у просторијама у којима осуђени станује, као и мере безбедности: забрана приближавања и комуникације са оштећеним и забрана присуствовања одређеним спортским приредбама. Новину у кривично-процесном праву представља мера забране напуштања стана или места боравишта, уз коју суд може наложити да се према окривљеном, примени електронски надзор ради контролисања поштовања ограничења која су му одређена, а исходу кривичног поступка у коме се осуђеном не изриче казна која се извршава у заводима за извршење кривичних санкција, доприноси и овлашћење јавног тужиоца да одложи кривично гоњење осумњиченог, односно окривљеног, за кривична дела за која је запређена казна затвора до пет година. На другој страни, генерално су пооштрене прописане казне затвора за бројна кривична дела, пооштрени су услови за одређивање условног отпуста и за ублажавање казне затвора, а временско ограничење трајања притвора након подизања оптужнице је укинато. Тенденција пооштравања казни присутна је и у области прекршајног права.

У области извршења кривичних санкција успостављена је тешња сарадња Управе за извршење кривичних санкција (у даљем тексту: Управа) са судом. Према одредбама важећег Закона о извршењу кривичних санкција („Службени гласник РС”, бр. 85/05 и 72/09) Управа је овлашћена да доноси одређене одлуке у вези са извршењем казне затвора које у другим правним системима доносе судови (прекид казне и слично). Посебан значај има то што, у оквиру Управе постоји организациона јединица надлежна за третман и алтернативне санкције, чија овлашћења обухватају спровођење извршења рада у јавном интересу и условне осуде са заштитним надзором.

Дошла је до изражаја и потреба за посебним режимима извршења казне. Законом о извршењу казне затвора за кривична дела организованог криминала („Службени гласник РС”, број 72/09) уређен је поступак извршења казне затвора за кривична дела организованог криминала, организација и надлежност државних органа у поступку извршења казне затвора, положај осуђених и надзор над извршењем казне. То је случај и са извршењем кривичних санкција према малолетним учиниоцима кривичних дела, које је, такође, уређено посебним законом – Законом о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица („Службени гласник РС”, број 85/05).

2. Трендови и узроци пораста броја лица лишених слободе у заводима за извршења кривичних санкција

У Републици Србији се од 1991. године бележи стални пораст броја лица лишених слободе у заводима за извршење кривичних санкција, при чему ова појава постаје нарочито изражена од 2003. године. У периоду до 2003. године број затворених лица у Републици Србији кретао се у устаљеном оквиру између 5.000 и 6.000. Од 2003. године, годишња стопа раста популације лица лишених слободе у заводима за извршење кривичних санкција износи преко 10%, па тако данас укупно повећање у односу на поменућу годину премашује 60% (Табела број 1).

Табела број 1: Број лица лишених слободе у заводима за извршење кривичних санкција (у периоду од 2005. до 2009. године)

31.12.2005	31.12.2006	31.12.2007	31.12.2008	31.12.2009
8.078	7.893	8.970	9.701	10.974

Ако се сагледа пораст броја лица лишених слободе у заводима за извршење кривичних санкција у односу на структуру затворених лица, уочава се да, упркос увећању, број лица затворених на основу изречених мера безбедности, малолетничких и прекршајних санкција не утиче у значајној мери на пораст затворске популације. Другим речима, укупан пораст броја лица лишених слободе последица је повећања броја осуђених, а пре свега, притворених лица у заводима за извршење кривичних санкција. То потврђују и подаци о броју лица лишених слободе у току 2009. године (Табела број 2). Ако се има у виду овај тренд, реално се може очекивати да у 2010. години број затворених лица достигне 12.000, а да у 2012. години буде већи од 14.000.

Табела број 2: Структура лица лишених слободе у заводима за извршење кривичних санкција у току 2009. године

Лица лишена слободе	31.12.2008	31.12.2009	% увећања
Притворени	2.373	2.941	23,93%
Осуђени	6.709	7.260	8,21%
Мере безбедности обавезног лечења и чувања у психијатријској установи, обавезног лечења наркомана и обавезног лечења алкохоличара	218	242	11,00%
Малолетнички затвор	42	43	2,28%
Васпитна мера упућивања у васпитно-поправни дом	191	232	21,46%
Прекршајно кажњени	168	256	52,38%
Укупно	9.701	10.974	13,12%

Због тога, Стратегија предвиђа мере за смањење броја осуђених и притворених лица у оквиру укупне затворске популације.

Казнена политика судова и пракса одређивања притвора представља најважнији чинилац који утиче на пораст броја затворених лица. Ово питање би требало размотрити у оквиру постојеће праксе одређивања притвора, изрицања казни затвора и одређивања условног отпуста и превременог отпуштања.

а) Притвор

Учестало одређивање притвора представља један од кључних разлога преоптерећености завода за извршење кривичних санкција. О томе говори и податак да у укупном броју осуђених лица, примљених у току 2008. године на издржавање казне затвора у трајању до три године, удео лица која су у току кривичног поступка била у притвору износи 34%.

Стратегија садржи мере које ће допринети да притвор постане мера која се изузетно одређује.

б) Казна затвора

У периоду од 2000. до 2004. године учешће казне затвора у укупном броју изречених кривичних санкција поступно расте и 2004. године износи 30,9%, док удео условних осуда бележи пад са 51,4% у 2000. години на 45,8% 2004. године. Према статистичким подацима о осуђеним пунолетним лицима у периоду од 2004. до 2008. године, приказаним у наредној табели, у структури укупно изречених кривичних санкција долази до извесног опадања укупног учешћа казне затвора и новчане казне, док расте број условних осуда.

Табела број 3: Осуђена пунолетна лица, према изреченим казнама затвора

Година	2004	2005	2006	2007	2008
Укупно изречених кривичних санкција	34.239 (100%)	36.901 (100%)	41.422 (100%)	38.694 (100%)	42.138 (100%)
Укупно изречених казни затвора	10.581 (30,9%)	10.361 (28,1%)	11.224 (27,1%)	8.576 (22,2%)	9.658 (22,9%)
Укупно изречених казни затвора у трајању до шест месеци	6.011 (17,55%)	6.132 (16,61%)	6.775 (16,35%)	4.940 (12,76%)	5.279 (12,52%)
Укупно изречених казни затвора у трајању од шест месеци до две године	3.326 (9,71%)	3.100 (8,40%)	3.081 (7,43%)	2.879 (7,44%)	3.422 (8,12%)
Укупно изречених казни затвора у трајању преко две године	1.244 (3,63%)	1.129 (3,05%)	1.368 (3,30%)	757 (1,95%)	957 (2,27%)

У структури укупно изречених казни затвора и даље је изразито заступљена казна затвора у трајању до шест месеци и казна затвора у трајању преко шест месеци до две године. Оваква казнена политика директно утиче на преоптерећеност смештајних капацитета завода за извршење кривичних санкција, јер се из године у годину одржава велики број осуђених на казну затвора до шест месеци, који ступе на издржавање казне (у периоду од 2005. до 2009. године они су у просеку чинили 41,6% од укупног броја осуђених који ступе на издржавање казне).⁴ Једном речју, основна одлика казнене политике судова за лакша

⁴ У европским оквирима Србија се налази међу земљама у којима се затворска популација увећава годишње преко 5%. Поред тога, по броју изречених казни затвора до једне године у односу на укупан број изречених казни затвора, Србија се, са 61,7%, налази на другом месту, одмах иза Монака (69,2%). Међутим, у Монаку има свега тридесетак затвореника којима је изречена поменута казна затвора. M. Aebi, N. Delgrande, *Council of*

кривична дела је блага (велики број условних осуда) и масовно примењена репресија (велики број краткотрајних казни затвора), којом се не остварује сврха кривичних санкција. То свакако представља најважнији чинилац који доприноси преоптерећености установа за извршење заводских санкција и мера у Републици Србији.

Стратегија садржи решења која ће утицати на смањење изрицања казни затвора до шест месеци у прилог изрицању новчаних казни као главних казни и алтернативних кривичних санкција.

в) Условни отпуст и превремено отпуштање

Трећи разлог преоптерећености завода за извршење кривичних санкција је недовољно коришћење института условног отпуста. Број условно отпуштених опада у неколико последњих година, тако да је у 2005. години износио 38,59% од укупног броја отпуштених лица са издржавања казне, да би у 2009. године опао на 19,83%. То се може објаснити повећањем поврата и присуством релативно ниских изречених казни затвора, а томе ће допринети и недавне измене кривичног законодавства, којима су пооштрени услови за одређивање условног отпуста. Поред тога, установа превременог отпуштања се веома ретко примењује, па зато битно не доприноси смањењу затворске популације.

Стратегија садржи мере које ће допринети ефикаснијој примени условног отпуста и превременог отпуштања.

3. Стање у заводима за извршење кривичних санкција

Кривичне санкције у Републици Србији извршавају у 35 завода за извршење кривичних санкција, и то у:

- три казнено-поправна завода затвореног типа са посебним обезбеђењем (Казнено-поправни завод у Истоку, Казнено-поправни завод у Пожаревцу-Забели и Казнено-поправни завод у Београду);
- два казнено-поправна завода затвореног типа (Казнено-поправни завод у Нишу и Казнено-поправни завод у Сремској Митровици);
- пет казнено-поправних завода отвореног типа (Казнено-поправни завод у Београду-Падинској Скели, Казнено-поправни завод у Косовској Митровици, Казнено-поправни завод у Сомбору, Казнено-поправни завод у Ћуприји и Казнено-поправни завод у Шапцу);
- Казнено-поправном заводу за малолетнике у Ваљеву, у коме се извршава казна малолетничког затвора;
- Казнено-поправном заводу за жене у Пожаревцу, у коме се извршава казна затвора и малолетничког затвора изречена женама;
- Васпитно-поправном дому у Крушевцу, у коме се извршава васпитна мера упућивања у васпитно-поправни дом;
- Специјалној затворској болници у Београду, која је намењена за лечење осуђених и притворених лица, за извршење мера безбедности обавезног психијатријског лечења и чувања у здравственој установи, обавезног лечења алкохоличара и обавезног лечења наркомана;
- окружним затворима у: Београду, Врању, Гњилану, Зајечару, Зрењанину, Крагујевцу, Краљеву, Крушевцу, Лесковацу, Неготину, Новом Пазару, Новом Саду, Панчеву, Пећи, Призрену, Приштини, Прокупљу, Смедереву, Суботици, Ужицу и Чачку.

Мера притвора спроводи се у посебним одељењима затвореног типа у окружним затворима, Казнено-поправном заводу у Пожаревцу-Забели, Казнено-поправном заводу у

Нишу, Казнено-поправном заводу у Сремској Митровици, Казнено-поправном заводу у Сомбору, Казнено-поправном заводу у Ћуприји, Казнено-поправном заводу у Шапцу и Казнено-поправном заводу за малолетнике у Ваљеву.

У заводима у којима се извршава казна затвора изречена за прекршај, постоје одељења за извршење казне за прекршај.

Према расположивим подацима Управе на дан 31. децембра 2009. године у заводима за извршење кривичних санкција налазило се 10.974 лица лишених слободе. Значајнијег повећања капацитета за смештај затворених лица није било, већ су у већем броју завода адаптирани постојећи капацитети и грађени су мањи објекти специјализоване намене.

У постојећим условима су изражене све негативне последице преоптерећености смештајних капацитета завода за извршење кривичних санкција. У најкраћем, оне се могу свести на неколико тачака:

а) Инфраструктура

Постојећи заводи за извршење кривичних санкција располажу застарелим, неодговарајућим и бројчано недовољним објектима за смештај затворске популације. Неповољну околност представља чињеница да је 12 окружних затвора лоцирано у ужим градским целинама. Смештајна преоптерећеност у заводима за извршење кривичних санкција доводи и до кршења права лица лишених слободе, јер се нужно скраћује време и смањује простор који та лица имају за шетњу или вежбе ван ћелија, односно ограничава им се комуникација са спољним светом.

б) Структура запослених

Недовољан број државних службеника на пословима третмана може допринети примени неадекватне класификације и третмана затворених лица, што носи у себи ризик од криминалне инфекције и поврата. У заводима за извршење кривичних санкција број запослених у службама за обуку и упошљавање и службама за опште послова износи око 30% од укупног броја запослених, што не постоји ни у једном развијеном затворском систему (у земљама у транзицији које су имале систем извршења сличан нашем тај број износи 10 до 15% од укупног броја запослених). Веома је неповољан однос броја запослених у служби за обезбеђење у односу на укупан број запослених, чиме је у значајној мери угрожена сигурност и безбедност у заводима за извршење кривичних санкција (у поређењу са аустријским затворским системом који је по статистичким подацима сличан нашем, служба за обезбеђење представља 80% од укупног броја запослених, док је код нас свега 55%).

в) Услови живота лица лишених слободе

У заводима за извршење кривичних санкција долази до погоршања услова живота лица лишених слободе, тј. настаје проблем недостатка простора, кревета, лоше хигијене и некавалитетне и недовољне исхране. Због недовољног броја здравственог особља угрожено је здравље затворених лица. Прекомеран број затворених лица у одређеном заводу увећава ризик од самоубиства и самоповређивања, а истовремено отежава правовремено уочавање и издвајање оних код којих постоје промене у понашању или оних који су склони да агресивно реагују.

г) Трендови у затворској популацији

У затворској популацији у Републици Србији расте број притворених или осуђених за извршење тешких кривичних дела са елементима насиља и организовани

криминал, смањује се старосна граница учинилаца кривичних дела и повећава се број зависника, пре свега наркомана (преко 60% затворених лица имало је искуства са дрогама или су активни зависници). У укупном броју осуђених лица најзаступљеније су категорије лица старости од 21 до 27 година и од 27 до 40 година, које заједно чине чак 69,16% од укупног броја, а са трећом категоријом заступљеном по бројности (лица од 40 до 50 година старости) представљају 84,48% укупне затворске популације. Ради се о популацији која би (према годинама) требало да је животно најактивнија и радно најпродуктивнија.

д) Безбедност

У заводима за извршење кривичних санкција повећава се ризик од појаве или јачања тзв. неформалних, организованих група у затворској популацији. На другој страни, све чешћи физички обрачуни међу затвореним лицима и пад поверења између затворених лица и затворског особља, повећан прековремени рад, повреде на раду, константно повећана будност и недостатак одмора, повећава стрес и незадовољство код затворског особља и доводи до незаинтересованости за посао (тзв. „синдром сагоревања”). Неповољне последице пренасељености погађају и државу и све чланове друштва, јер доводе у питање ефекте изречених мера или кривичних санкција. Услед недостатака места у заводима лица која су осуђена на затворске казне не могу да ступе на извршење казне, већ остају на слободи, чиме се повећава ризик да поново учине кривично дело, а да већ изречене казне застаре.

Стратегија предвиђа мере у циљу изградње нових завода и побољшања услова у постојећим заводима, едукације затворског особља и повећања броја стручних кадрова.

III. ОКВИР И ФАЗЕ СПРОВОЂЕЊА СТРАТЕГИЈЕ

Спровођење Стратегије подразумева предузимање одговарајућих активности на нормативном и организационом плану, која ће бити остварене у оквиру краткорочне (2010 – 2011. године), средњорочне (2012 – 2013. године) и дугорочне (2014 – 2015. године) фазе.

Активности које ће у оквиру спровођења Стратегије бити предузете односе се на:

1. алтернативне санкције и мере;
2. условни отпуст и превремено отпуштање;
3. увођење судије за извршење кривичних санкција;
4. повереничку и пробациону службу;
5. повећање смештајних капацитета и побољшање услова у заводима;
6. побољшање стручних капацитета у Управи;
7. амнестију;
8. јединствени информациони систем.

1. Алтернативне санкције и мере

а) Мере за обезбеђење присуства окривљеног и несметано вођење кривичног поступка

У циљу свођења притвора на меру за обезбеђење присуства окривљеног која се изузетно одређује, као што је то и предвиђено одредбама Законика о кривичном поступку, на нормативном плану је потребно предузети следеће краткорочне активности:

- 1) проширење основа за одређивање јемства;

2) прецизирање законских услова за одређивање мере забране напуштања стана или места боравишта;

3) уређење система електронског надзора окривљеног коме је одређена мера забране напуштања стана или места боравишта или друга обавеза (неопходно је изградити Студију о изводљивости увођења електронског надзора).

На организационом плану је неопходно предузети следеће активности:

1) спровођење електронског надзора окривљеног од стране повереничке службе;

2) да пробациона служба средњорочно преузима спровођење електронског надзора окривљеног од повереничке службе;

3) стручно усавршавање судија, јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца.

2. Извршење кривичних санкција које се не извршавају у заводима за извршење кривичних санкција

Активности краткорочног карактера на нормативном плану су:

1) прописивање кућног затвора као самосталне кривичне санкције, односно прецизирање постојећих законских одредаба о замени извршења казне затвора до једне године (која се извршава у заводима) на начин када се ова казна извршава без напуштања просторије у којој осуђени станује, уз могућност електронског надзора;

2) повећање броја часова рада у јавном интересу, тако да број часова максимално износи 450 часова, с тим да повереник одређује рок у којем ће рад у јавном интересу бити обављен;

3) прецизније дефинисање обавеза у оквиру условне осуде са заштитним надзором;

4) проширење законских основа за примену могућности одлагања, односно одустанка од кривичног гоњења у раду јавног тужиоца;

5) прописивање поједностављених форми кривичног поступка у којима се изричу алтернативне санкције.

Активности средњорочног карактера у вези са алтернативним санкцијама су:

1) повереничка, а касније пробациона служба, доставља суду извештај о личности окривљеног, породичним и личним приликама и другим околностима које су од значаја за изрицање алтернативних санкција;

2) судија за извршење кривичних санкција одлучује о испуњености услова за привремени излазак из просторија у којима осуђени станује, а повереничка, касније пробациона служба, прати овај поступак, али не одлучује у њему;

3) стручно усавршавање судија и јавних тужилаца.

3. Условни опуст и превремено отпуштање

а) Условни опуст

Активности које би краткорочно требало остварити на нормативном плану су:

1) предвиђање могућности да осуђени коме је изречена казна затвора до три године има право да поднесе молбу за условни опуст након издржане једне половине изречене казне;

- отпуст;
- 2) прецизирање обавеза у склопу заштитног надзора изреченог уз условни надзор.
- 3) предвиђање могућност да се условни отпуст извршава уз електронски надзор.

Средњорочне активности на организационом плану су:

- 1) судија за извршење кривичних санкција одлучује о молби осуђеног за условни отпуст, при чему узима у обзир извештај службе за третман и повереничке, а касније пробационе службе;
- 2) стручно усавршавање судија, јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца.

б) Превремено отпуштање

Краткорочне активности на нормативном плану су:

- 1) предвиђање могућност превременог отпуста осуђеног који је издржао две трећине казне затвора изречене у трајању до три године;
- 2) прописивање посебног кривичног поступка у којем судија одлучује о превременом отпуштању.

Активности средњорочног карактера које би требало предузети на организационом плану:

- 1) судија за извршење кривичних санкција може по службеној дужности да осуђеног, након две трећине издржане казне затвора изречене у трајању до три године, превремено отпусти са издржавања казне, узимајући у обзир извештај службе за третман и повереничке, а касније пробационе службе;
- 2) стручно усавршавање судија, јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца.

4. Судија за извршење кривичних санкција

Активност краткорочног карактера на нормативном плану је установљење надлежности судије за извршење кривичних санкција првостепеног суда који је донео пресуду у кривичном поступку за доношење одлука и надзор над извршењем изречених кривичних санкција.

На организационом плану би требало предузети следеће активности средњорочног карактера:

- 1) обука судија за извршење кривичних санкција;
- 2) почетак рада судије за извршење кривичних санкција.

5. Повереничка и пробациона служба

Активности краткорочног карактера на нормативном плану су:

- 1) доношење закона којим ће се уредити извршење различитих алтернативних санкција и мера за које ће бити надлежна пробациона служба;
- 2) пробациона служба надзире и доставља јавном тужиоцу извештај о испуњењу обавеза које је осумњичени прихватио као услов за одлагање, односно одустанак од кривичног гоњења;

3) пробациона служба на захтев јавног тужиоца или суда доставља извештај о ризику,⁵ способностима⁶ и потребама⁷ окривљеног;

4) пробациона служба у сарадњи са службом за третман у заводу доставља судији за извршење кривичних санкција извештај о ризику, способностима и потребама осуђеног у поступку у којем се одлучује о условном или превременом отпусту;

5) пробациона служба врши надзор над условно или превремено отпуштеним лицем и доставља извештај судији за извршење кривичних санкција;

6) пробациона служба у сарадњи са службом за третман у заводу израђује план постпеналног прихвата и стара се о постпеналном прихвату лица након издржане кривичне санкције.

Активности краткорочног и средњорочног карактера су:

1) отварање канцеларија повереничке службе у Ваљеву, Лесковцу, Нишу, Крагујевцу, Новом Саду и Суботици;

2) избор и обука повереника који ће радити у канцеларијама повереничке службе;

3) стручно усавршавање судија, јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца са територија у којима ће бити отворене канцеларије повереничке службе;

4) повереничка служба средњорочно прераста у пробациону службу, односно пробациона служба постаје посебна унутрашња организациона јединица у оквиру Управе.

6. Повећање смештајних капацитета и услова у заводима

Краткорочна активност на организационом плану је почетак рада Казнено-поправног завода у Београду, као казнено-поправног завода затвореног типа са посебним обезбеђењем, са капацитетом за смештај 450 осуђених лица.

Средњорочна активност на организационом плану је реконструкција, односно адаптација постојећих смештајних капацитета у заводима за извршење кривичних санкција.

Дугорочна активност на организационом плану је изградња нових завода за извршење кривичних санкција.

7. Побољшање стручних капацитета у Управи

Краткорочна активност на организационом нивоу је пријем нових запослених у служби за обезбеђење у заводима.

Средњорочна активност организационог карактера је измена структуре запослених у Управи.

⁵ Процеом ризика утврђује се степен ризичног понашања окривљеног/осуђеног на основу његових психолошких, социјалних и здравствених особености, врсте и тежине извршеног кривичног дела, висине изречене казне, односа према извршеном кривичном делу и казни, раније осуђиваности, чињенице да ли се према њему води нови кривични поступак, понашања током ранијег издржавања казне и др.

⁶ Процеом способности окривљеног/осуђеног на интелектуалном, емоционалном и социјалном плану, утврђује се његова способност да усвоји нова знања и вештине и могућност да прихвати позитивне вредности и нове обрасце понашања.

⁷ Процеом потреба окривљеног/осуђеног утврђују се његове социјалне вештине, способност комуникације, могућност друштвено прихватљивог понашања у свакодневним ситуацијама, потреба за стручним усавршавањем, образовањем, психолошком, психијатријском, медицинском и социјалном помоћи.

Дугорочна активност на организационом плану је успостављање кадровске оспособљености Управе за оптимално извршење кривичних санкција.

8. Амнестија

Краткорочна активност нормативног карактера је доношење закона којим би се дала амнестија, који би обухватио: осуђене на казну затвора у максималном трајању до шест месеци; осуђене којима би неплаћена новчана казна, уместо казном затвора, била замењена радом у јавном интересу; осуђене старије од 70 година под условом да су издржали две трећине изречене казне затвора.

Амнестија се не би односила на: осуђене за кривична дела са елементима насиља; кривична дела против достојанства личности и морала; кривична дела организованог криминала, ратних злочина, корупције и других изузетно тешких кривичних дела и ако нису резултат деловања организоване криминалне групе (убиство, тешко убиство, отмица, разбојништво, изнуда, фалсификовање новца, прање новца, неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога, кривична дела против уставног уређења и безбедности Републике Србије, недозвољена производња, ношење, држање и промет оружја и експлозивних материја, недозвољен прелаз државне границе и кријумчарење људи, трговина људима, трговина малолетним лицима ради усвојења, међународни тероризам, узимање талаца и финансирање тероризма) и осуђене који су у бекству или се нису јавили на судски позив за издржавање казне затвора.

9. Јединствени информациони систем

Активност средњорочног карактера на организационом плану је увођење јединственог информационог система који би повезао полицију, јавно тужилаштво, суд и Управу, а садржао би податке о окривљеном, поступцима који се у току, мерама за обезбеђење присуства које су према њему одређене, ранијим осудама, осудама на чије изражавање би требало да се јави, кривичним санкцијама чије извршење је у току, итд.

IV. МАТЕРИЈАЛНИ ИЗДАЦИ И ОРГАНИ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ СТРАТЕГИЈЕ

1. Материјални издаци за спровођење Стратегије

Смањење преоптерећености смештајних капацитета у заводима за извршење кривичних санкција захтева да се, поред измена на нормативном плану, издвоје и значајна материјална средства за измене на структурном и организационом плану.

Неопходно је да, Република Србија у оквиру расположивих средстава обезбеди потребна финансијска средства за успешно спровођење циљева и активности предвиђених овом стратегијом. То подразумева и прерасподелу расположивих средстава, у складу са приоритетима које треба остварити.

За успешно спровођење стратегије велики значај има подршка међународне заједнице, а посебно ОЕБС-а, Европске комисије, Савета Европе, Светске Банке и других међународних и регионалних организација и агенција, уз чију помоћ је Република Србија предузела значајне реформске кораке у области извршења кривичних санкција.

2. Органи за спровођење Стратегије

У спровођењу Стратегије најважнију улогу има Министарство правде, а посебно Управа, као орган управе у саставу тог министарства, надлежан за извршење кривичних санкција. Велики допринос успешном спровођењу Стратегије пружиће Врховни

касациони суд и Републичко јавно тужилаштво, имајући у виду надлежности ових органа у уједначавању судске, односно јавнотужилачке праксе.

Успешно остварење задатака постављених Стратегијом претпоставља да правосудни органи и носиоци правосудних функција буду упознати са последицама преоптерећености смештајних капацитета у заводима за извршење кривичних санкција. То би требало да буде први корак у промени казнене политике, који би водио ка чешћој примени других санкција и мера за обезбеђење присуства окривљеног, уместо казне затвора у краћем трајању или мере притвора. Због тога је потребно, да се на спровођењу Стратегије нарочито ангажују Правосудна академија и Центар за обуку и стручно оспособљавање Управе. Активности ове врсте потребно је спроводити по усклађеном програму, како би се на тај начин олакшала будућа међусобна сарадња судија, јавних тужилаца, заменика јавних тужилаца и повереника задужених за извршење алтернативних санкција.

V. ДОНОШЕЊЕ АКЦИОНОГ ПЛАНА

Акциони план за спровођење ове стратегије Влада ће донети у року од шест месеци од дана њеног објављивања.

У Акционом плану изложиће се конкретне активности које је неопходно спровести да би се постигли циљеви Стратегије, одредити обавезе државних органа у њеном спровођењу и одредити рокови за извођење активности.

VI. ЗАВРШНИ ДЕО

Ову стратегију објавити у „Службеном гласнику Републике Србије”.

05 Број: 021-5367/2010

У Београду, 22. јула 2010. године

В Л А Д А

Тачност преписа оверава
ГЕНЕРАЛНИ СЕКРЕТАР

Тамара Стојчевић

ПРВИ ПОТПРЕДСЕДНИК ВЛАДЕ –
ЗАМЕНИК ПРЕДСЕДНИКА ВЛАДЕ

Ивица Дачић, с.р.